

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

533

שיחת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • תולדות תשפ"ב

ואדרבה, עולם הזה כזה מוסיף עולם הבא! ואינו מפסיד מזה כלל. זהו מה שנוגע לאברכים העוסקים בתורה מתוך הדחק.

העוסקים בפרנסה יעסקו בפרנסה תורנית

וכיוצא בזה יש כלל ידוע שנוגע למעשה גם לאחרים שצריכים לעשות משהו בשביל הפרנסה, לצורך המשפחה, מה ההנהגה הראויה ומה כדאי לעשות? הפרנסה הכי טובה היא לעסוק בפרנסה על ידי תורה, כגון ללמוד תלמידים, ואפילו ללמד אליף בי"ת, זה דברי תורה, וזו תורת אמת, וכל שכן ללמד חומש עם רש"י, או ללמד גמרא, וכל לימוד של התורה, זוהי הפרנסה הכי טובה עם חיים מאושרים, וזה בדוק ומנוסה וראיתי כן במציאות, שמי שצריך פרנסה ומתפרנס על ידי תורה, זה חיים מאושרים.

ואמנם כמובן זה תלוי כל אדם לפי האפשרויות והמצב שלו, ולא כל אחד יכול, ומן השמים נותנים לכל אחד את האמצעים והתנאים שלו.

והעצה למעשה כיצד לזכות בכל הזכויות, כבר דיברנו הרבה פעמים שהדרך היא על ידי קביעות יום יומית ללמוד משהו ספרי מוסר, מה שלא משעמם, כי לימוד שמשעמם אינו משפיע, וכל אחד יקבע כמה דקות ביום ללמוד בספר מוסר שמעניין, שזה דבר בדוק ומנוסה שמביא לחיים מאושרים, ועל ידי זה הבית נהיה מלא שמחה עם אווירה נעימה בבית, על ידי קביעות יומית של כמה דקות, ואין זה משנה כמה, ללמוד בספרי מוסר משהו.

הצלחה בתורה וזיכוי הרבים תלוי בזכויות

וצריכים לדעת, כי הצלחה בתורה תלויה בזכויות, ובלי זכויות אין הצלחה בתורה. וגם זיכוי הרבים בתורה, לזכות אחרים בתורה, כגון להגיד שיעורים, צריך זכויות לזה, ובלי זכויות אין זיכוי הרבים.

וכאמור יש זיכוי הרבים באמירת שיעורים לתלמידים, אמנם יש גם הרבה מגדולי ישראל שלא הייתה להם ישיבה, ולא לימדו בישיבות, כגון החזון איש, והאור שמח, לא הייתה להם ישיבה, ורק ביחידות היו באים לדבר איתם בדברי תורה, ואף על פי כן הם זיכו את הרבים בתורה, בספריהם הנודעים, חזון איש ואור שמח, שכולם לומדים ועוסקים בהם.

וגם היום כשהם כבר בעולם האמת, רבים ממשכים ללמוד בספריהם, והם מקבלים על זה את השכר של זיכוי הרבים בתורה, למרות שכבר אינם בעולם הזה ואינם עושים כלום, אבל הם מזכים בתורה, כי יש השפעה הנמשכת מכוחם, ומה שעשו בחייהם משפיע הלאה וזוכים בזה לעוד גן עדן ועוד תענוגי העולם הבא שאין לשער! על ידי שכתבו והדפיסו חידושי תורה, ואחרים עוסקים בספריהם, ומפלפלים ומחדשים על פי הספרים שלהם.

הזכויות לזיכוי הרבים – מידות טובות

אבל הכל תלוי בזכויות, ומה הן הזכויות לזיכוי הרבים? כבר דיברנו פעם שיש כל מיני זכויות, ועל משה רבינו אמרו חז"ל (אבות ה', יח) משה זכה וזיכה את הרבים, היינו שתחילה הוא זיכה בעצמו, עם זכויות קודמות שהיו לו, ובזכות זה זיכה את הרבים שקיבל תורה מסיני, וכל התורה שיש לנו – בכתב ובעל פה והלכה למשה מסיני, הכל קיבלנו ממש רבינו, ובזכותו זכינו לזה.

ובמה זיכה משה רבינו לזיכוי הרבים גדול שכזה? מובא במדרש (שמות רבה ב, ב) שבזמן שהוא היה רועה את צאנו של יתרו חותנו, פעם אחת ברח שה מן העדר, והרי הרועה חייב בשמירת הצאן, ומשה רץ אחרי השה להשיגו, אך השה ברח וברח, עד שנעצר ליד בריכה של מים ועמד לשתות שם, וכשראה זאת משה אמר, אם כן הוא לא רצה לברוח, אלא היה צמא ורצה לשתות, ועכשיו נתעייף ממרוצתו, וכיון שכן לקחו משה ונשאו על כתפו כדי שינוח.

ואמרו על זה במדרש כי כשראה הקב"ה את הנהגתו של משה עם הצאן, אמר "יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם כן, חייך אתה תרעה צאני ישראל!" היינו שבזה זכה משה רבינו להיות מקבל התורה מסיני, בזכות שהיו בו מידות טובות כאלו, שהיה מרחם על הבריות, אפילו על בעלי חיים, והנהגה כזו של מידות טובות ומידת הרחמים היא הזכות לזיכוי הרבים בתורה, עד כדי כך שזכה בזה לקבל תורה מסיני, את כל התורה כולה.

מעלת עסק התורה מתוך הדחק

כידוע, הממשלה עושה גזירות כלכליות על הציבור החרדי, לגרום קשיים לציבור החרדי, וכבר הוציאו לפועל אחת מן הגזירות.

מרן החזון איש זצ"ל אמר לי פעם, שתורה מתוך הדחק זה לכתחילה, והתבטא ואמר בזה הלשון (באדיש) "דער אויבערשטער האט דאס ליב", כלומר שהעליון, הקב"ה, אוהב את מה שלומדים תורה מתוך הדחק, ומי שעוסק בתורה מתוך הדחק הוא אוהב להקב"ה.

וחז"ל הפליגו בכמה גמרות במעלת התורה מתוך הדחק, ואמרו (סנהדרין כ, א) על הפסוק שקר החן והבל היופי וגוי' שסיום הפסוק "אשה יראת השם היא תתהלל" נאמר על דורו של רבי יהודה ברבי אילעאי, שהיו ששה תלמידים מתכסים בטלית אחת ועוסקים בתורה, והיינו שהייתה אז עניות גדולה מאד, עניות איומה, ומתוך העניות והדחק עסקו בתורה, ועליהם נאמר יראת השם היא תתהלל, שזוהי המדרגה והזכות הגדולה ביותר.

ומצינו עוד מאמר חז"ל (קהלת רבה ב, ט) על הפסוק "אף חכמתי עמדה לי" תורה שלמדתי באף עמדה לי, והיינו שתורה הנלמדת באף, מתוך דחק וקשיים, היא הזכות הגדולה ביותר.

הגזירות לטובתנו כדי שנוכה לזכויות עצומות

ונמצא לפי זה, שהאברכים, שעוסקים בתורה מתוך הדחק, זוהי זכות עצומה מאד! והרי כידוע, הכל בידי שמים, וכל דעביד רחמנא לטב עביד, ואם כן כל הגזירות והקשיים שיש עכשיו, שעושים קשיים לבני תורה, הרי זה מן השמים, והקשיים באים מן השמים לטובה, לטובת עוסקי התורה, והטובה היא שזוכים בזה לזכויות יותר גדולות, תורה מתוך הדחק, וזהו הילטב עביד.

הדחק והקשיים נותנים חיים מאושרים

ובאמת אמרו חז"ל (אבות ו, ד) כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא.

ונזכרו כאן ארבעה מיני קשיים: פת במלח, ומים במשורה, ושינה על הארץ, וחיי צער תחיה היינו עוד צער, ועם כל זה אשריך בעולם הזה, ולכאורה כיצד שייך אושר עם כל כך הרבה קשיים? אבל כך המציאות! **ורואים במציאות שכן הדבר, שהקשיים האלה של התורה מתוך הדחק, זה נותן את החיים המאושרים**, וכאמור זה זכויות עצומות, אבל הזכויות האלו נותנים גם חיים מאושרים, אשריך בעולם הזה!

האושר בעולם הזה לא מפסיד עולם הבא

וכבר דיברנו פעם שיש להבין את המשך דברי התנא שאמר וטוב לך לעולם הבא, מה החידוש בזה, ואילו אשריך בעולם הזה מובן החידוש, שלמרות כל הדחק והקשיים, הוא מאושר בעולם הזה, אבל וטוב לך לעולם הבא הרי זה פשיטא, ולמי מגיע עולם הבא אם לא לאדם כזה שעמל בתורה מתוך הדחק בלי הנאות ותענוגי העולם הזה.

אכן התשובה היא, כי מאחר שהוא כל כך מאושר בעולם הזה, וכמו שאמר 'אשריך בעולם הזה' – שזהו האושר הכי גדול בעולם, אם כן כבר יש לו עולם הזה! והרי ידוע שכל הנאות העולם הזה מורידות מהעולם הבא.

וכן כתב באיגרת הגר"א שכל ההנאות יתפכו בקבר למרה, והכוונה כמובן להנאות העולם הזה שאינם לשם שמים, כי הרי אדם חייב לאכול וחייב לשתות מפני שהוא חייב בתרי"ג מצוות ואם לא יאכל וישתה לא יוכל לקיים, אבל מה שאינו חייב אלא נהנה סתם לשם העולם הזה, זהו כבר 'גיהינם' ונהפך בקבר למרה, שמפסיד בכך את העולם הבא.

וזהו שחידש התנא, שהעולם הזה שיש לאדם על ידי הפת במלח וכו' שנעשה מאושר בעולם הזה, אין זה מחסר ולא מגרע שום דבר מחלקו בעולם הבא, אלא להיפך, זה מוסיף עוד עולם הבא! האשריך בעולם הזה של תורה, שהאדם מאושר על ידי חיי צער ובתורה אתה עמל, אינו סיבה להפסיד עולם הבא,

בסייעתא דשמיא הופיע ויצא לאור ספר **הערות וביאורים מרבינו שליט"א על מסכת כתובות** על סדר המסכתא

ניתן להשיגו בכניסה לבית רבינו שליט"א. או במוקד ההזמנות 055-678-5132

כמו כן ניתן להשיג גם את ספרי הערות וביאורים על מסכתות: **בבא בתרא, סנהדרין מכות שבעות, חולין.**

ומובא עוד במדרש שם גם על דוד המלך, שזכה גם כן למלכות בית דוד לכל הדורות עד משיח, ובמה זכה? מביא המדרש את הפסוק (תהלים עח, עא) מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו ובישראל נחלתו, והיינו שדוד גם כן היה רועה צאן, וכששמאל הלך לחפש אותו למשוח אותו למלוכה, מצא אותו בצאן, והוא היה דואג לכל אחד מן הצאן שיהיה לו טוב והיה לו מה לאכול, ודאג שכל אחד מהצאן יאכל את האוכל המתאים והטוב בשבילו [וכפי שמובא שם במדרש: היה מונע הגדולים מפני הקטנים, והיה מוציא הקטנים לרעות כדי שירעו עשב הרך, ואחר כך מוציא הזקנים כדי שירעו עשב הבינוני, ואחר כך מוציא הבחורים שיהיו אוכלין עשב הקשה].

וכשראה זאת הקב"ה אמר "מי שהוא יודע לרעות הצאן איש לפי כוחו יבוא וירעה בעמיו", היינו שבזה זכה דוד המלך למלכות בית דוד עד סוף כל הדורות ולמשיח בן דוד, בזכות שהיה מרחם על הצאן, והיו בו מידות טובות כאלו לררם על הבריות, ומידות טובות הם הזכויות העצומות ביותר שיכול להיות!

הנהגת מידות טובות של גדולי ישראל

והנה מרן החזון איש זצ"ל זכה שכולם לומדים את ספריו, וכן מרן הגר"י זצ"ל כולם לומדים בספרו חידושי מרן ר"י הלוי, וזכו לזיכוי הרבים בתורה הנמשך עד היום, ויש להתבונן במה זכו לכך, ומה הן הזכויות המביאות לזיכוי הרבים גדול שכזה. ובאמת היו זכויות מרובות, אך נזכיר עתה בענין מידות טובות, מה שידוע לי ממעשים שהיו.

ונספר תחילה על החזון איש, מעשה שהיה באדם אחד מתל אביב שישב ולמד בבית הכנסת, והיה לומד ומעיין בספר חזון איש, ופעם ראה באיזה ענין שהחזון איש כותב דברים, ויש באותו הענין גם 'טורי אבן', והחזון איש לא מביא את הטורי אבן, ונתפלא כיצד זה יכול להיות, ואמרו לו כי החזון איש לא מסתכל בספרי האחרונים ולכן אינו מביאו.

ואחר כך הוא המשיך ללמוד ונתקל במקום נוסף שהחזון איש כותב איזה דבר שיש עליו במפורש בירושלמי, והחזון איש לא מביא את הירושלמי, וזו כבר הייתה תמיהה גדולה בעיניו, מדוע לא הזכיר החזון איש את דברי הירושלמי, והחליט לנסוע למרן החזון איש ולשאלו על זה.

וכשהגיע נכנס והראה לחזון איש את הירושלמי ואת מה שכתב בספרו חזון איש, והחזון איש עיין בדברים ואמר לו, נכון, זה אכן כתוב בירושלמי. ולא הסביר לו מדוע לא הביא את הירושלמי, ושואר הלה בתל שובה.

ובשעת מעשה לא הבין החזון איש כי הלה מצפה לתשובה על זה, אבל אחר כך התחיל לחשוב שמא הלה לא מבין, וצריך למצוא אותו כדי להסביר לו את זה, וביקש החזון איש מתלמידו מקורבו הגר"ש שטיינברג זצ"ל (שהיה בן בית אצלו והיה אדם פיקח) שייסע לתל אביב לחפש את אותו אדם, והגר"ש לא ידע היכן מקומו, אבל נסע לתל אביב לבית הכנסת הגדול, ששם היו כל הזמן מניינים למנהל ולמערב, וקיווה למצוא שם את השואל, ואכן הוא מצא אותו ואמר לו כי החזון איש רוצה שיבאו אליו.

ושב אותו אדם לביתו של החזון איש, ונתיישב עמו החזון איש והסביר לו, אני רואה שאתה לא מבין כיצד זה יכול להיות שאינני מביא את הירושלמי, אבל באמת שככתבת את הספר הייתי בוילנא, ושם בבית הכנסת לא היה ירושלמי, ומה אוכל לעשות, לא היה לי ירושלמי! כך אמר לו החזון איש כדי להרגיע אותו, שלא יהיה הדבר לפלא בעיניו, וטרם שביל זה ושלה שליח מיוחד לחפש אותו ולקרוא לו, כדי שלא יהיה מאוכזב ולא יצא בפחי נפש ממה שלא קיבל תשובה. כזו הנהגה של מידות טובות.

וכעין זה היה מעשה גם עם מרן הגר"י, שהיה אדם מהרצליה שבכל שנה לפני סוכות היה מביא לו אתרוג, ובהרצליה היה אחד תלמיד חכם גדול ובקי בש"ס, שלמד גם ענייני קדשים והיו לו קושיות בלימודו, וחשב לשאל את מרן הגר"י שהיה גדול מאד בקדשים, וביקש מהאדם שמביא את האתרוג, אם יוכל להצטרף לנשיעתו אל הגר"י, כדי שיוכל להציע בפניו את שאלותיו.

ואכן באותה שנה הוא נסע ונכנס למרן הגר"י, ושאל אותו את הקושיות שהיו לו, והגר"י הקשיב לקושיותיו, ועל כל דבר אמר, נכון, נכון, אני שומע, ולא השיב דבר, והשואל נתפלא ולא הבין מדוע הגר"י אינו משיב לשאלותיו, וחשב כי בודאי יש לו תשובה ואינו רוצה לומר לו, והגר"י בשעת מעשה לא הרגיש בכך, אבל לאחר שיצא השואל מביתו התחיל לחשוב, אולי הוא סבור שיש לי תשובה ואינני עונה לו, וצריך לפייסו.

ושמר הגר"י את הדבר בלבו במשך שנה שלמה, עד לשנה הבאה ששוב הגיע האדם עם האתרוג, ואז פנה אליו הגר"י ואמר לו, בשנה שעברה הגיע עמך תלמיד חכם מעירכם ששאל אותי שאלות בקדשים, והם קושיות טובות שגם אני אינני יודע תשובה עליהם, ונתכוון הגר"י בכך שהלה יספר זאת לאותו תלמיד חכם כדי שלא תהיה לו חלישות הדעת, וכך במשך שנה שלמה זכר מזה לדאוג שלא תהיה לשואל חלישות הדעת ממה שלא השיב לשאלותיו. וזהו הנהגת המידות הטובות של גדולי ישראל.

השפעת יראת שמים תלוי בדרגת המשפיע

והנה יש גם זיכוי הרבים ביראת שמים, כגון על ידי שאומרים שיחות מוסר, וצריכים לזה זכויות, כדי להשפיע יראת שמים צריך זכויות, וצריך תחילה שהמשפיע בעצמו יהיה עם יראת שמים, כי אם הוא אינו ירא שמים אין לו זכות להשפיע יראת שמים, והוא יכול להגיד שיחות מוסר עצומות, אבל אם זה לא מה שהוא בעצמו – זה לא משפיע.

ובספר אהל יעקב להמגיד מדובנא (פרשת תזריע) כתב "ואני בהיותי בוילנא אצל מורי רבינו הקדוש הגאון החסיד רבינו אליהו מוילנא זי"ע שאלתי את פיו לאמר איזה דרך יבוא השפע ובאיזה אופן ישפיע הצדיק מיראתו גם לבני דורו. השיב לי משל לכלי גדול אשר כלים קטנים סובבים אותו מכל צד ואתה תעמוד ותשפוך אל הכלי הגדול בלי הפסק, בעל כרחך כאשר הכלי הגדול נתמלא על כל גדותיו אז כל מה שתשפוך עוד יגיע אל הקטנים אשר אצלה, אבל כל עוד אשר היא בעצמה לא נתמלאה כל שכן שלא יגיע אל הסמוכים כל מאומה".

והיינו שכדי להשפיע יראת שמים, צריך קודם שהמשפיע עצמו יהיה מלא ביראה, ואז יוכל להשפיע על אחרים, אבל אם אינו מלא הוא לא יכול להשפיע, והוא יכול לומר דברי חזיון עצומים – אבל כל זמן שאינו מלא זה לא ישפיע על אחרים. ובאמת היו מגדולי ישראל כאלה שהיו משפיעים במוסר, אבל בענין שהרגישו שהם בעצמם לא בשלמות לא היו מדברים, ורק אחרי שהרגישו שהם מושלמים בזה, אז היו מדברים. וזוהי מדרגה.

אבל ידוע שרבי ישראל סלנטר אמר פעם, שכדאי לומר שיחת מוסר גם לאלף איש, ואפילו שזה לא ישפיע על אף אחד מהשומעים, אם זה ישפיע על האומר בעצמו, שבה שהוא אומר לאחרים זה משפיע על עצמו, זה גם כדאי! ולפעמים אדם רוצה להשפיע אך אינו משפיע, אבל כיון שהוא עוסק בזה שהוא רוצה להשפיע, הוא בעצמו יהיה מושפע, וזו זכות להיות מושפע.

שלושה כתרים – שלושה ענייני השפעה

והנה אמרו חז"ל (אבות ד, יג) שלושה כתרים הם: כתר תורה, כתר כהונה, וכתר מלכות, ואמרו (עין יומא עב, ב, וברמב"ם פי"ג מהלכות ת"ת) כתר כהונה זכה בו אהרן, וכתר מלכות זכה בו דוד, אבל כתר תורה מונח וכל אחד יכול לזכות בו. ויש לבאר כי 'כתר' הוא ענין של השפעה, מפני שכתר שייך למלך, והמלך משפיע על העם, כמו שביאר הרמב"ם בהלכות מלכים (ראה להלן) מה תפקיד המלך להשפיע, ועל זה אמרו שיש שלושה כתרים, דהיינו שלושה עניינים של השפעה, וכתר תורה היינו השפעה של תורה.

וכתר כהונה היינו השפעת קדושה, ובה זכה אהרן, שקיבל קדושת הכהונה, והוא המשפיע קדושה על כלל ישראל כמו שכתוב (מלאכי ב, ז) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, וכיון שיש בו קדושת הכהונה – על ידי זה הוא יכול להשפיע עוד קדושה, כי כפי המדרגה שלו כך הוא יכול להשפיע קדושה, וזה נקרא 'כתר כהונה', להשפיע קדושה על הציבור.

וכתר מלכות זכה בו דוד המלך, וענין 'מלכות' הוא כמו שכתב הרמב"ם (הלכות מלכים ג, ו) שהמלך "לבו הוא לב כל קהל ישראל", ועוד כתב שם (ב, ו) "ויהיה חונן ומרחם לקטנים וגדולים ויצא ויבוא בחפציהם ובטובתם וכו', ויסבול טרחם ומשאם ותלונותם וקצפם כאשר ישא האומן את היונק, רועה קראו הכתוב", והיינו שתפקיד המלך לדאוג לטובת העם, ולהשפיע על העם בגשמיים וגם ברוחניים, ובה זכה דוד לכל הדורות עד משיח, שהמשיח הוא המשפיע הכי גדול על כלל ישראל ויביא לשלמות כלל ישראל.

אבל כתר תורה מונח וכל אחד יכול לזכות בו, וענין 'כתר תורה' הוא השפעה של תורה על אחרים, וכל אחד יכול לזכות, אבל צריך זכויות לזה! ובלי זכויות לא שייך, וכפי שהזכרנו ממש רבינו שזכה על ידי הזכויות הקודמות שהיו לו ונפרט במעשה עם השה, וגם יש זכויות של תורה, שהמשפיע עצמו עוסק בתורה, כי אם אינו עוסק בתורה איזה זכויות יש לו?! אבל אחרי שהוא עוסק בתורה בשלמות, אז יכולות להיות גם זכויות להשפיע תורה על אחרים, וזהו ענין ה'כתר תורה', להשפיע תורה, ובהקדם הזכויות הנצרכות לזה.

והדרך לכל הזכויות היא כפי שדיברנו, על ידי לימוד המוסר בכל יום משהו, כמה דקות, שזה משפיע גם על כל המשפחה ונותן בבית אווירה נעימה מאד, וזה דבר ידוע, שלימוד המוסר בכל יום, אפילו אם רק חמש דקות, אבל מוסר שמעניין, מה שלא משעמם, זה הדבר המשפיע ביותר שנותן 'אשריך בעולם הזה', והוא גם בכלל מה שאמרו 'בתורה אתה עמל', כי המוסר הוא דברי תורה של יראת שמים ומידות טובות ואהבת תורה, וזה הזכויות הגדולות ביותר שכל אחד ואחד יכול, ללמוד בכל יום כמה דקות באיזה ספר מוסר שמעניין, ובדוק ומנוסה שזה משפיע על הלומד בעצמו ועל כל הסביבה. יהי רצון שזוכה כולנו להתחזק ולהמשיך להיות מחזוקים בכל מה שצריך חיזוק!

לעילוי נשמת מרת עללל וולך ע"ה בת הרה"ג ר' אפרים בלוך זצ"ל נלב"ע ה' כסלו תשס"ח - תנצב"ה	לעילוי נשמת רבי בנימין זאב ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע כ"ו באב תשס"ה תנצב"ה	לעילוי נשמת הרב דוד בונם סומפולניסקי ז"ל ב"ר שמשון ז"ל נלב"ע ט' חשוון תשפ"ב - תנצב"ה
--	--	---